

УДК 101.1:316:004

Пилипенко С.Г.,*к.філос.н., доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін Харківського національного технічного університету сільського господарства імені П. Василенка, svetlana_pilipenko@bk.ru***Мошинська О.Ю.,***к.філос.н., доцент кафедри іноземної мови № 1 Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, toshaelena@ukr.net**Україна, м. Харків***АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ГІПЕРТЕКСТУ**

Стаття присвячена гіпертексту як новому феномену інформаційної сучасності. Метою статті є дослідження антропологічного виміру гіпертексту. Зазначається, що філософсько-культурологічний дискурс сьогодення визначає людину та суспільство як осередок різноманітних текстів, повідомлень, знаків, що є наслідком мовних ігор. На цій підставі виникає гіпертекст як нова модель «людина – мова – технологія». Підкреслюється, що гіпертекст є чинником зовнішнього і внутрішнього розширення особистості.

Ключові слова: антропологічний вимір, філософія, людина, мова, гіпертекст.

Постановка проблеми. Філософський аналіз гіпертексту, як нового соціокультурного явища, актуалізувався наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Це пов'язано з тим, що гіпертекст досить швидко й усебічно увійшов у соціокультурне життя сучасного суспільства і людини в наслідок інформаційної революції. Цю обставину, як головну, визначають Т. Нельсон, Р. Купер, М. Кастельс, М. Субботін, У. Еко, В. Тарасенко, О. Соболев, М. Ямпольський та ін.

Звернення до аналізу праць названих авторів дозволяє констатувати, що гіпертекст не можна аналізувати в межах однієї філософської або наукової парадигми. Не зважаючи на те, що термін «гіпертекст» був уведений у науковий обіг у 1965 році Теодором Нельсоном [1], сучасні дослідники зауважують на фрагментарність, децентрацію, контекстуальність, невизначеність, що мають місце при його аналізі. Це зумовлює вивчення гіпертексту в контексті таких парадигм як: «людина–машина», «мова–машина», «людина–комп'ютер», «мова – текст», «текст – техніка», «текст–авторство», «гіпертекст–мовні ігри», «гіпертекст–комп'ютерні технології», «гіпертекст–Інтернет», «гіпертекст – культурна антропотехніка» тощо. Слід підкреслити, що ці дослідницькі парадигми взаємодоповнюють одна одну, проте основною постає не лише парадигма «людина – машина», але й система «людина – мова – технологія».

Мета роботи – аналіз гіпертексту як феномену інформаційної сучасності, котрий набуває нового модусу існування в межах системи «людина–мова–технологія», що зумовлює його антропологічний вимір.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі має місце думка про те, що гіпертекст з'являється в культурі набагато раніше, ніж поява інформаційного суспільства, інформаційної реальності. І в такому контексті до гіпертексту відносять книги, довідники, енциклопедії і навіть Біблію. Цей різновид У. Еко означає як текстовий гіпертекст [2]. Ці тексти будуються на принципі лінійної побудови матеріалу, що виключає багатоаспектну комунікацію, виключає можливість

кожного індивіда одночасно підтримувати контакт із десятками і сотнями людей, тобто виключає полілог. Іншими словами, гіпертекст як полілог виступає індивідуальною/спільною імпровізацією на певну тему, маніфестує себе як джазовий джем-сейшен (від англ. jam session термін, що описує спільну, послідовну індивідуальну і загальну імпровізацію на задану тему). Текст на відміну від гіпертексту звужує безкінечні чи невизначені можливості системи, створюючи закритий універсум.

Гіпертекст, як продукт творчості людини, відрізняється від природних об'єктів своєю штучністю, знаковістю, формами запису в широкому значенні. Ними поділяється точка зору автора поняття/категорії гіпертексту Т. Нельсона. Науковець вважає, що гіпертекст – це результат комп'ютерної революції, революції технологічної, на підставі якої він набуває нового вигляду. Роздуми У. Еко резонують із вищевказаною точкою зору. Дослідник підкреслює, що існує три різних типи гіпертексту. Перший тип, як зазначалося раніше, – текстуальний гіпертекст, що все ж є кінцевим і обмеженим; другий – має можливість зробити кожного читача автором; третій – гіпертекст як Інтернет, де зникає традиційне розуміння автора і відкривається нове поле для вільної творчості.

М.М. Субботін – один із перших дослідників гіпертексту в пострадянському філософському просторі, котрий акцентував увагу на його антропологічному вимірі. Він розглядає гіпертекст як поєднання смислової структури, структури внутрішніх зв'язків, певного змісту і технічного середовища, технічних засобів, що надають можливість опанувати структуру цих смислових зв'язків, а також здійснювати переходи між взаємопов'язаними елементами [3]. Дослідник наголошує – смислові зв'язки притаманні людині, а технічні засоби є результатом творчої діяльності людини. Таку інтерпретацію гіпертексту можна розглядати як своєрідну культурну антропотехніку, бо між зазначеними елементами виникає взаємозв'язок і взаємозалежність на підставі діяльності людини.

Необхідно зважати на те, що інтеграція людини і техніки рідко досягає «органічної» єдності. Між технікою і людиною завжди існують гетерологічні відносини (від грец. ἕτερος – інший, другий і λόγος – слово), тобто відносини особливого роду (формально нерозв'язні). Мова йде про відносини порушеного континууму, що уможливають свого роду паралакс (від грец. παραλλάξ – зміна, чергування), зміщення кута зору. На думку М. Ямпольського [4], паралакс є необхідним і для опису природної тотальності.

У цьому контексті дослідник звертається до роздумів французького мислителя Жильбера Симондона. Останній зазначає, що між машиною і людиною повинні зберігатися відносини асиметрії, інакше або машина стане рабом людини, або людина – рабом машини. Асиметрія дозволяє техніці і людині розпочати процес взаємної детермінації / взаємної доповнюваності, де людина постає незавершеною істотою, що знаходить свою закінченість завдяки машині, а машина – істотою, що завдяки людині знаходить свою єдність і зв'язок з усім технічним світом. Мова йде про те, що без технологічних «додатків» людина не стає людиною. Саме в цьому вбачається антропологічний вимір гіпертексту. Інший аспект антропологічного виміру гіпертексту можна вбачати в тезі Р. Музеля, що коли зміст «Я» вноситься за межі суб'єкта, відокремлюється від суб'єкта, то «Я» набуває дивні риси зовнішнього технологічного конструктору, необхідного для підтримки існування самого суб'єкта [5].

Ці ідеї дозволяють розглядати гіпертекст як продукт технологічної культури, як утілення і результат використання технології, що сьогодні виступає реальністю інформаційної епохи. Технологія долає час і простір, долає дистанцію. За допомогою новітніх технологій людина не тільки може бути присутньою online, знаходячись далеко від визначеного місця, вона є присутньою віртуально. У результаті неможливе стає втіленням. Концепт «технологія» набуває універсального смислу, розповсюджуючись на всі ситуації, де людина впливає чи намагається вплинути на що-небудь чи когонебудь. Власне технологія надає нові способи діяльності людини.

Відбувається трансформація самої технології – НІ-ТЕСН технології сьогодні замінюються НІ-НУМЕ технологіями. Виявилось, що ідея «безумовної досконалості» переорієнтовується від зміни навколишнього світу до зміни самого суб'єкта: на зміну «декартівському “людина-машина” прийшла інша метафора, інша когнітивна модель “людина-програма”» [6, с. 236]. Технологічна культура, яка отримала змогу компенсувати «недоліки» людської природи, сьогодні виступила тією силою, що змінює безпосередньо і саму людину. Як зазначають дослідники, технологічна перспектива найближчих десятиліть, а також пов'язана з нею метаморфоза human being може перетворити сучасну людину на новий вид, який можна визначити як eНomo. Так, Білл Гейтс запатентував людське тіло як елемент безпроводного зв'язку, що виконує роль приймального-передавального пристрою на зовнішні пристрої, та оголосив його «об'єктом інтелектуальної власності» під № 6 754 472 [7,

с.53]. Постає питання переосмислення традиційних констант «новоєвропейської метафізики гуманізму, розуму, надії», адже останні в сучасному світі зазнали значної кризи.

Не варто ігнорувати те, що під впливом технології сутність та існування людини сучасності набуває вже іншого смислу. Наявні різноманітні технології утворюють безліч варіацій. Вони спрямовуються на вирішення різних проблем людського існування, у тому числі й культурного. На цю особливість звертають увагу багато дослідників. У цьому аспекті слушною є думка П. Козловські, що сучасна культура зумовлюється не мистецтвом і філософією, а наукою і технікою [8, с.156]. Означена обставина стала однією з підстав технологічної культури, яка пов'язана не лише з новою формою діяльності та виробництва, маніфестуючи інноваційний напрям. Вона виникає як нова «невизначеність», що водночас є її основною ознакою та нормою сучасного суспільства. Це суспільство в якості ad hoc, суспільство «рефлексивної сучасності».

Якщо скористатися терміном В.С. Стюпіна, то технологічну культуру можна охарактеризувати як «людиновимірну систему», підкреслюючи її антропологічний вимір. Застосування технологій призводить до того, що суб'єкт перетворюється в людиноподібну істоту, у «гібридний людино-технічний комплекс», унаслідок чого людина втрачає свою людськість. Ідеться про небезпеку виникнення антропоморфної істоти.

Ця культура вже не запитує, наскільки людина зацікавлена, що характерно для наукового типу культури, чи наскільки її відчуття індивідуальні, що характерно для модерної культури. Вона запитує, наскільки людина досконала, що і характеризує її як неklasичну культуру. Остання відмовляється від стереотипів, що існують, натомість вимагає постійної генерації нових образів, ідей, концепцій, які втілюються в культурному контексті. Гіпертекст стає одним із проявів означеної ситуації. Гіпертекст, як і технології в цілому, у сучасних умовах виступає чинником, що трансформує майже всі сторони людського буття, людської культури. На думку дослідників, у гіпертексті відоме для людини пов'язане з невідомим, те що утримується в пам'яті – із забудим. Уже сама навігація в гіпертексті ... активізує асоціації у свідомості людини, допомагає шукати їй нові ідеї» [9, с.216]. Ця ситуація супроводжується появою нових людських можливостей.

У цьому контексті слід звернутися до роздумів відомого дослідника С. Леша щодо інформаційного суспільства [10]. Науковець, аналізуючи інформаційне суспільство, виділяє його наступні загальні риси: по-перше, неконтрольоване розповсюдження потоків інформації, по-друге, ствердження актуальності лише теперішнього, що концентрується навколо комунікації, унаслідок чого суспільство стає надрухомим, втрачає стійкі відносини; по-третє, дезорієнтація людини пов'язана з руйнуванням трансляції значеннєвих концептів, що раніше надавалися традиційними поняттями, по-четверте, формується постлюдський порядок (post-human). Ці риси безпосередньо втілюються в гіпертексті, в його сучасній конфігурації. У гіпертексті людина постає «серфінгістом» (анг.

surfing, surf – ковзання), яка хаотично блукаючи сайтами. У своїй праці «Суспільство контролю» Ж. Дельоз використав метафору «серфінга» для характеристики саме такої людини [11]. Відтепер людина перетворюється на своєрідного «навігатора», завданням якого є пошук і проектування нової інформації в умовах її постійного міксування. Швидкість пошуку інформації, що зростає, накладає слід на бажання і можливості вирішення питань, які вимагають повільнішого режиму роботи. Відбувається вимивання, викреслення орієнтирів і символів, що не відповідають таким вимогам.

Гіпертекст сприяє широкому використанню візуального образу. Девізом в людському світосприйнятті стає максима: «Дайте мені образ, і я переверну світ». Людина більше довіряє саме тому, що вона безпосередньо бачить, візуальному образу, що призводить до зміни поняття реальності. Остання стає об'єктом вільної інтерпретації, а візуалізація виступає основною тенденцією сучасного соціального простору: «Процеси абстрагування переходять в образи та візуальні знаки. І зустрічаєш їх скрізь. Образи призводять до зникнення речей, «дійсності», а фото, фільми, відео стають опертям для пам'яті. ... Усе менше людина належить до виконавця і все більше до споживача готових, штампованих образів, які вже не вимагають сили уявлення» [12, с.17]. Одним із перших, хто наголосив на пріоритеті візуальності, став У. Еко, зазначивши, що сучасна цивілізація постає *imagi-oriented*, орієнтованою на візуальний образ.

Антропологічний вимір гіпертексту досить своєрідно подано в працях В.В. Тарасенка [13]. На нашу думку, найбільш інноваційними у контексті розгляду гіпертексту є наступні висновки автора: по-перше, гіпертекст – це результат творчості людини, де головною детермінантою є людські пальці: людина прямує за ними і дивується тому, що вони створюють. Власне людина, на думку автора, починається із пальців рук. Останні розумніші, ніж мозок, адже палець швидше опановує нову дію, а розум іде за ним, створює можливі концепції та схеми пояснення. По-друге, результатом їхньої дії стає бриколаж як новий предмет чи об'єкт, що створюється із підручних, доступних матеріалів. Поступово бриколаж виступає не лише ознакою життя окремої людини, але й культурною нормою. По-третє, виникає особлива реальність людей, що «натискають», «клікають». Ідеться про Мережу, де людина отримує нові можливості «блукати» безмежним простором Ітернету. По-четверте, «людина, що клікає» існує в ситуації «зепінга» – «порхає» з каналу на канал, ніде не затримується надовго. По-п'яте, ця людина створює фрактальний наратив як деяку комунікативну макроструктуру рухів, завдяки чому можуть бути пізнаваними «дзеркала» сторінок Мережі.

Із такою думкою корелює позиція У. Бека, що особистість оперує уявленнями, які є рухомими, ірраціональними і найчастіше, ситуативними, внаслідок чого порушується зв'язок між теперішнім, минулим і майбутнім. Проте, це – основна ознака сучасної людини, тому що відбувається зміна процесу сприйняття.

Сучасний гіпертекст постає як «видовищний» текст, візуальний текст. Існуючи в просторі культури

гіпертекст перестає бути лише текстом, адже відео та звук стають його невід'ємними складовими. Гіпертекст перетворює «відсутність» на «присутність», оскільки індивід виступає як користувач і творець гіпертексту, відмовляється від опертя виключно на слово. Індивід орієнтується на ідеї. Друкований аркуш стає аркушем екрану, де розгортається комунікативна дія.

За допомогою гіпертексту людині надаються можливості створення різноманітних віртуальних імітацій реальності. Виникають віртуальні спільноти, учасники яких переорієнтовуються із взаємодії з реальними суб'єктами на комунікацію з віртуальними партнерами. Віртуальна культура надає безмежні можливості конструювання як ігрової діяльності, так і самої людини завдяки мінливості, контекстуальності, багатозначності, симуляції. Довільний вибір будь-якого комплексу параметрів розширює ментальну топологію людини. Відтепер людина фізично залишається у фізичному світі, ментально переходить у новий світ – віртуальний. Це подвоєння дозволяє констатувати розщеплення людини на дві іпостасі – реальну і віртуальну, де остання має всі шанси реалізувати найфантастичніші бажання людини. Людина отримує можливість конструювання власних моральних критеріїв відповідно створюваній віртуальній реальності, нівелюючи питання добра і зла.

Гіпертекст надає людині можливості для втілення власних «Проектів», із новим ім'ям, обличчям, віком. Особистість намагається відповідати тому образу, який не підвладний їй у житті. З'являється можливість утілення ідеалу краси, сили, могутності, приналежності тощо. Одним із головних стає питання – «Хто цей нік?». М. Уельбек [14], обравши термін «метафізична мутація», що характеризує незворотні зміни суспільної свідомості, указує на виникнення нового буття, де людина вже не є представником національної одиниці, а виступає представником світової спільноти. Ця ідея резонує з положеннями «Декларації незалежності кіберпростору» Дж.П. Барлоу, де людина постає звільненою від зовнішнього контролю.

Висновки. Гіпертекст поєднує в собі природне/штучне, мовне/візуальне, людське/технічне; виступає різновидом культурних антропотехнік. Зазначимо, що культурні антропотехніки надають нове бачення, нову стратегію аналізу взаємодії людини і техніки. Антропологічний вимір гіпертексту постає, по-перше, у контексті технології людської діяльності і накопичення людського досвіду, цінностей і розуміння, по-друге, до нього залучається особистісний досвід, тобто розширення, підвищення потенційних можливостей особистості. Гіпертекст виступає складовою життєдіяльності людини, чинником не лише засіб зовнішнього, але і внутрішнього розширення людини.

Література

1. Эпштейн В. А. Введение в гипертекст и гипертекстовые системы / В. Эпштейн. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://newasp.omskreg.ru/intellect/f27.htm>
2. Эко У. От Интернета к Гугенбергу: текст и гипертекст [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.pseudology.org/webmaster/UmbertoEco.htm>

3. Субботин М. М. Гипертекст. Новая форма письменной коммуникации / М. Субботин // ВІСНИКИ ПІІМ. – 1994. – Сер. Інформатика. – Т. 18. – М., 1994. – С. 22–27.

4. Ямпольский М. Экран как антропологический протез [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://royallib.com/read/yampolskiy_mihail/ekran_kak_antropologicheskij_protez.html#0

5. Музель Р. Человек без свойств / Роберт Музель. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.vivivi.ru/best/Robert-Muzil-Chelovek-bez-svoistv-ref31022>

6. Чешко В. Ф. Этика и эпистемология управляемой эволюции. Дивергенция процесса научного познания в эпоху постмодерна / В. Ф. Чешко // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер.: Теорія культури і філософія науки. – Х., 2006. – № 714. – С. 235–242. – (Темат. вип. „Шляхи релігії в ХХ–ХХІ ст”).

7. Кутырев В.А. Могуществомный раб техноса / В.А. Кутырев // Человек. – 2006. – № 4. – С. 47–62.

8. Козловски П. Культура постмодерна : [пер. с нем.] / Петер Козловски. – М. : Республика, 1997. – 238, [1] с. – (Философия на пороге нового тысячелетия).

9. Руднев В. П. Словарь культуры XX века / В. Руднев. – М. : Аграф, 1997. – 384 с.

10. Lash S. Critique of Information / S. Lash. – London : Thousand Oaks (Ca.) : Sage Publications, 2002. – XII, 234 p.

11. Делез Ж. Общество контроля [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.irms.ru/delez.html>

12. Головачева И. В. Зачем писателю теория (инструменты самопознания О. Хаксли) / И. В. Головачева // Вестн. С.-Петерб. ун-та. – 2007. – № 4. – С. 15–26.

13. Тарасенко В. В. Антропология Интернет: самоорганизация „человека кликающего” / В. В. Тарасенко // Обществ. науки и современность. – 2000. – № 5. – С. 111–120.

14. Уэльбек М. Мир как супермаркет [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/59211/VelbekMir_kak_supermarket.html

References

1. Епштейн В. Л. Введение в гипертекст и гипертекстовые системы / В. Епштейн. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://newasp.omskreg.ru/intellect/f27.htm>

2. Еко У. От Интернета к Gutenbergу: текст и гипertext [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.pseudology.org/webmaster/UmbertoEco.htm>

3. Субботин М. М. Гипертекст. Новая форма письменной коммуникации / М. Субботин // ВІСНИКИ ПІІМ. – 1994. – Сер. Інформатика. – Т. 18. – М., 1994. – С. 22–27.

4. Ямпольский М. Экран как антропологический протез [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://royallib.com/read/yampolskiy_mihail/ekran_kak_antropologicheskij_protez.html#0

5. Muzel R. Chelovek bez svoystv [Электронный ресурс] / Robert Muzel. Режим доступа: <http://www.vivivi.ru/best/Robert-Muzil-Chelovek-bez-svoistv-ref31022>

6. Cheshko V. F. Etika i epistemologiya upravlyаемoy evolyutsii. Divergentsiya protsessa nauchnogo poznaniya v epohu postmoderna / V. F. Cheshko // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер.: Теорія культури і філософія науки. – Х., 2006. – № 714. – С. 235–242. – (Темат. вип. „Шляхи релігії в ХХ–ХХІ ст”).

7. Kutyrev V. A. Moguschestvennyy rab tehnosa / V. A. Kutyrev // Chelovek. – 2006. – # 4. – С. 47–62.

8. Kozlovskij P. Kultura postmoderna : [per. s nem.] / Peter Kozlovskij. – М. : Республика, 1997. – 238, [1] с. – (Filosofiya na poroge novogo tyisyacheletiya).

9. Rudnev V. P. Slovar kulturny ХХ века / V. Rudnev. – М. : Аграф, 1997. – 384 с.

10. Lash S. Critique of Information / S. Lash. – London : Thousand Oaks (Ca.) : Sage Publications, 2002. – XII, 234 p.

11. Delez Zh. Obschestvo kontrolya [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.irms.ru/delez.html>

12. Golovacheva I. V. Zachem pisatelyu teoriya (instrumentyi samopoznaniya O. Haksli) / I. V. Golovacheva // Vestn. S.-Peterb. un-ta. – 2007. – # 4. – С. 15–26.

13. Tarasenko V. V. Antropologiya Internet: samoorganizatsiya „cheloveka klikayuschego” / V. V. Tarasenko // Obschestv. nauki i sovremennost. – 2000. – # 5. – С. 111–120.

14. Velbek M. Mir kak supermarket [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/59211/VelbekMir_kak_supermarket.html

Pilipenko S.G.,

candidate of philosophical sciences, associate professor, of the P. Vasilenko Kharkiv National Technical University of Agriculture. svetlana_pilipenko@bk.ru

Moshinska E.U.,

candidate of philosophical sciences, associate professor, of the Yaroslav Mudryj National Law Academy, moshaelena@ukr.net

Ukraine, Kharkiv

THE ANTHROPOLOGICAL DIMENSION OF HYPERTEXT

The article is devoted to hypertext as a new phenomenon of information modernity. The article is devoted to study the anthropological dimension of hypertext. It is noted that the philosophical and cultural discourse today defines man as the center of society and a variety of texts, messages, signs resulting from language games. On this basis, there is a hypertext as a new model of «man – language – technology». It is emphasized that hypertext is a factor in internal and external expansion personality.

Keywords: anthropological dimension, philosophy, people, language, hypertext.

Scientific Journal

VIRTUS

#4, December, 2015
published in 2014

2015

ISSN 2410-4388

Scientific Journal *Virtus*
Issue # 4, December, 2015 p.
Published since 2014

*Recommended for publication by the Academic council of the
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University
(the proceedings No. 4 December 15, 2015)*

*Recommended for publication by the Academic Council of Luhansk
Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (the
proceedings No. 8 December 22, 2015)*

Founder: Scientific public organization Sobornist

Publisher: Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University.

Published according to the decision of Academic Council of the Institute of Chemical Technology Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Rubizhne).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Institute of Chemical Technology Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Pomeranian Academy in Slupsk (Poland);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Donbas State Technical University (Ukraine);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of the town of Nish (Serbia);
- + Zielonogorski University (Poland).

Editor-in-Chief

Zhurba M.A., Ph.D., professor, head of the Department of education management of the Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education

Deputy Editor-in-Chief

Kuzmichenko I.O., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University» (Rubizhne), (Ukraine).

Talishinski Elvin B., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Public Disciplines of the Baku Islamic University (Azerbaijan).

Virtus: Scientific Journal / Editor-in-Chief M.A. Zhurba – December # 4, 2015. – 221p.

The authors of materials are responsible for plagiarism, accuracy of the represented facts, quotes, figures and surnames. Editorial staff reserves the right for insignificant editing and reduction and also literary revision of the articles (with preservation of the main conclusions and style of the author). The editorial board of the journal may not share world outlook of the authors.

Editorial Board:

Bohonkova J.A., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Chyzhova O.M., Ph.D., professor, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine).

De Serio B., Ph.D., professor, University of Foggia President of AIM (Italy);

Huzhva O.P., Ph.D., professor, Ukrainian State Academy of Railway Transport (Ukraine).

Jovanovic P., Ph.D., professor, University of the town of Nish (Serbia).

Kasyanova O.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Kasyanova V.A., Ph.D., associate professor, Institute of Chemical Technologies Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Komarevtsseva I.A., Ph.D., professor, SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine).

Korotkova E.A. Ph.D. associated professor of social and humanities science Department of Donbas State Technical University (Ukraine).

Mais N. Aliyev, Ph.D., professor, Baku State University (Azerbaijan).

Mennell S. Ph.D., professor, University College Dublin (Ireland).

Mihailovic S., Ph.D., professor, Institute of Serbian Culture Pristina-Leposavic (Serbia).

Pagava O.V. Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Polishchuk O.P., Ph.D., professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Potapenko E.V., Ph.D., professor, Institute of Chemical Technologies Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine).

Protsenko V.O., Ph.D., associate professor, Scientific public organization Sobornist (Ukraine).

Sapenko R., Ph.D., professor, Zielonogorski University (Poland).

Sevinj I. Aliyeva, Ph.D., professor, Institute of History National Academy of Sciences of Azerbaijan (Azerbaijan).

Shpak D.O., Ph.D. associate professor, Mykolajiv branch of Kiev National University Culture and Arts (Ukraine).

Radchenko O.V., Ph.D., professor, Pomeranian Academy in Slupsk (Poland).

Svitsitska O.I., Ph.D, associate professor, Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine).

Tsyurupa M.V. Ph.D., professor, National University of Defense of Ukraine (Ukraine).

Kalko I.V., Ph.D., associate professor, Luhansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine).

Ustymenko-Kosorich O.A., Ph.D., professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine).

Zavatskaya N.Yev., Ph.D., professor, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine).

Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.
Journal Editorial Staff Contact Information.
Post Address: 93000 Ukraine, Rubizhne, 31 Lenina Str.,
Institute of Chemical Technologies Volodymyr Dahl
East-Ukrainian National University (Rubizhne),
Journal «Virtus» Editorial Staff, rooms 237, 239, 241
tel.: +38 (050) 227 30 03, +38(06453)-6-40-61
e-mail: ftg-conference@mail.ru
сайт: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

ISSN 2410-4388

© Authors of the Articles, 2015.
© Scientific Journal «Virtus», 2015